

EUROOPA LIIT

EUROOPA PARLAMENT

NÕUKOGU

**Brüssel, 13. juuni 2024
(OR. en)**

**2023/0077/B(COD)
LEX 2374**

**PE-CONS 2/1/24
REV 1**

**ENER 11
ENV 27
CLIMA 17
COMPET 22
CONSOM 6
FISC 3
CODEC 28**

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV, MILLEGA MUUDETAKSE
DIREKTIIVE (EL) 2018/2001 JA (EL) 2019/944 SEOSSES LIIDU ELEKTRITURU
KORRALDUSE PARANDAMISEGA**

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU
DIREKTIIV (EL) 2024/...,**

13. juuni 2024,

**millega muudetakse direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944 seoses
liidu elektrituru korralduse parandamisega**

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 194 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust²,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt³

¹ ELT C 293, 18.8.2023, lk 112.

² ELT C, C/2023/253, 26.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/253/oj>.

³ Euroopa Parlamendi 11. aprilli 2024. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 21. mai 2024. aasta otsus.

ning arvestades järgmist:

- (1) Alates 2021. aasta septembrist on elektriturgudel olnud väga kõrged hinnad ja suured kõikumised. Nagu Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ACER) 2022. aasta aprillis oma lõpphinnangus ELi elektri hulgimüügituru korraldusele märkis, on see peamiselt tingitud elektritootmise sisendina kasutatava gaasi kõrgest hinnast.
- (2) Venemaa poolt energiaühenduse asutamislepingu⁴ osalise Ukraina vastu algatatud agressioonisõja eskaleerumine ja alates 2022. aasta veebruarist kehtestatud seonduvad rahvusvahelised sanktsioonid on toonud kaasa gaasikriisi, põhjustanud üleilmse energiaturu häireid, süvendanud kõrgete gaasihindade probleemi ning oluliselt mõjutanud elektriindu. Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu on samuti tekitanud ebakindlust muu elektrijaamades kasutatava tooraine, näiteks kivisöe ja toornafta tarnete suhtes. Kõnealune ebakindlus on toonud kaasa veelgi suurema elektrihindade volatiilsuse. Mitme tuumareaktori vähenenud kättesaadavus ja hüdroenergia vähene toodang suurendasid veelgi elektrihindade tõusu.

⁴ ELT L 198, 22.7.2006, lk 18.

- (3) Kõnealusele olukorrale reageerimiseks tegi komisjon oma 13. oktoobri 2021. aasta teatises „Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett“ ettepaneku meetmepaketi kohta, mida liit ja selle liikmesriigid võivad kasutada, et leevendada kõrgete energiahindade vahetut mõju kodutarbijatele ja ettevõtetele, hõlmates sissetulekutoetusi, maksusoodustusi ning energia säästmise ja salvestamise meetmeid, ning tugevdada vastupanuvõimet tulevastele hinnašokkidele. Komisjon pakkus 8. märtsi 2022. aasta teatises „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohaseks, kindlaks ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“ välja veel hulga meetmeid, et seda meetmepaketti tugevdada ja kasvavatele energiahindadele reageerida. 23. märtsil 2022 kehtestas komisjon ka ajutise riigiabi andmise raamistiku, et teatavate toetustega saaks leevendada kõrgete energiahindade mõju.
- (4) 18. mail 2022 esitles komisjon oma kava „REPowerEU“, millega kehtestati liidu sõltuvuse vähendamiseks Venemaa fossiilkütustest lisameetmed energiasäästu, energiavarustuse mitmekesistamise, suurendatud energiatõhususe eesmärgi ja taastuvenergia kiirema kasutuselevõtu valdkonnas, mis muu hulgas sisaldas ka ettepanekut suurendada liidu 2030. aasta taastuvatest energiaallikatest toodetud energia summaarse lõpptarbimise eesmärgi 45 %-ni. Komisjoni 18. mai 2022. aasta teatises „Tegevuskava energiaturul sekkumiseks lühikeses perspektiivis ja elektrituru korralduse täiustamiseks pikas perspektiivis“ esitati kõrgete energiahindadega toimetulekuks täiendavad lühiajalised meetmed ning määrati kindlaks võimalikud valdkonnad elektrituru korralduse parandamiseks ja teatati kavatsusest neid valdkondi hinnata õigusraamistiku muutmiseks.

- (5) Selleks et tegeleda kiiresti energiahinna kriisi ja julgeolekuprobleemidega ning tulla toime elanikke tabavate hinnatõusudega, võttis liit vastu mitu õigusakti, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/1032⁵, millega kehtestati tugev gaasi hoiustamise kord, ning nõukogu määruse (EL) 2022/1369⁶, millega nähti ette tõhusad gaasi- ja elektrinõudluse vähendamise meetmed, nõukogu määruse (EL) 2022/1854⁷, millega kehtestati hindade piiramise meetmed, et vältida ootamatut tulu nii gaasi- kui ka elektriturgudel, ning nõukogu määruse (EL) 2022/2577⁸, millega kehtestati meetmed taastuvenergiaseadmetele loamenetluste kiirendamiseks.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. juuni 2022. aasta määrus (EL) 2022/1032, millega muudetakse määruseid (EL) 2017/1938 ja (EÜ) nr 715/2009 seoses gaasi hoiustamisega (ELT L 173, 30.6.2022, lk 17).

⁶ Nõukogu 5. augusti 2022. aasta määrus (EL) 2022/1369, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid (ELT L 206, 8.8.2022, lk 1).

⁷ Nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeesmeid (ELT L 261 I, 7.10.2022, lk 1).

⁸ Nõukogu 22. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2577, millega kehtestatakse raamistik taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks (ELT L 335, 29.12.2022, lk 36).

- (6) Hästi lõimitud energiaturg, mis põhineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustel (EL) 2018/1999⁹, (EL) 2019/942¹⁰ ja (EL) 2019/943¹¹ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividel (EL) 2018/2001¹², (EL) 2018/2002¹³ ja (EL) 2019/944¹⁴, mida koos nimetatakse paketiks „Puhas energia kõikidele eurooplastele“, mis võeti vastu 2018. ja 2019. aastal, võimaldab liidul saada kõigis turutingimustes ühtsest energiaturust majanduslikku kasu ning tagab ühtlasi varustuskindluse ja toetab CO₂ heite vähendamist, et saavutada liidu kliimanetraalsuse eesmärk. Piiriülene ühendatus tagab ka elektrisüsteemide ohutuma, töökindlama ja tõhusama toimimise ning parema vastupanuvõime lühiajaliste hinnašokkide suhtes.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54).

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2002, millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

- (7) Energia siseturu tugevdamiseks ning kliimaeesmärkide ja energiasüsteemi ümberkujundamise eesmärkide saavutamiseks on vaja liidu elektrivõrku olulisel määral uuendada, et see oleks võimeline tulema toime taastuvenergia tootmisvõimsuse tohutu suurenemisega, tootmismahdade kõikumisega vastavalt ilmastikutingimustele, muutuvate elektrivoogude muustritega kogu liidus ja uue nõudlusega, näiteks elektrisõidukid ja soojuspumbad. Riigisisised ja piiriülesed investeeringud võrkudesse on elektrienergia siseturu nõuetekohaseks toimimiseks, sealhulgas varustuskindluse tagamiseks väga olulised. Sellised investeeringud on vajalikud taastuvenergia ja nõudluse lõimimiseks olukorras, kus need asuvad varasemaga võrreldes teineteisest kaugemal, ning lõppkokkuvõttes liidu kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks. Seepärast peaks liidu elektrituru mis tahes reform aitama kaasa lõimituma Euroopa elektrivõrgu loomisele, tagamaks, et iga liikmesriik saavutab elektrivõrkude omavahelise ühendatuse taseme määruse (EL) 2018/1999 artikli 4 punkti d alapunkti 1 kohasele vähemalt 15 % elektrivõrkude omavahelise ühendatuse eesmärgile 2030. aastaks, et seda ühendusvõimsust kasutatakse võimalikult palju piiriüleses kaubanduses ning et ehitatakse või uuendatakse liidu elektrivõrku ja ühenduvustaristut, näiteks viiakse ellu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/869¹⁵ kohaselt loodud ühishuviprojekte. Kõigile liidu kodanikele ja ettevõtjatele tuleks tagada piisav ühenduvus, kuna see võib anda neile olulisi võimalusi osaleda liidu energiasüsteemi ümberkujundamises ja digiüleminekus. Erilist tähelepanu tuleks pöörata äärepoolseimatele piirkondadele, millele on osutatud Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklis 349, milles tunnistatakse nende erilisi piiranguid ja nähakse ette nende suhtes erimeetmete võtmine.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/869, üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 715/2009, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ning direktiive 2009/73/EÜ ja (EL) 2019/944 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 347/2013 (ELT L 152, 3.6.2022, lk 45).

- (8) Praegune elektrituru korraldus on muu hulgas aidanud välja töötada uusi ja uuenduslikke tooteid, teenuseid ja meetmeid elektri jaemüügiturgudel, mis toetavad energiatõhusust ja taastuvenergia kasutuselevõttu ning suurendavad valikuvõimalusi, et aidata tarbijatel vähendada oma energiakulusid sealhulgas ka tänu väiketootmisseadmetele ja uutele teenustele tarbimiskaja pakkumiseks. Energiasüsteemi digiülemineku potentsiaal ja selle ärakasutamine, näiteks tarbijate aktiivne osalemine, on liidu tulevaste elektriturgude ja -süsteemide üks põhielemente. Samal ajal tuleb arvestada tarbijate valikuid ja võimaldada tarbijatel saada kasu mitmesugustest lepingupakkumistest ning kaitsta kodutarbijaid energiakriisi ajal kõrgete hindade eest. Energiasüsteemi lõimimise all mõeldakse energiasüsteemi kui terviku kavandamist ja käitamist, ühendades üksteisega koostoimes ja digiülemineku toetusel tugevamalt eri energiakandjad, taristud ja tarbimissektorid, et pakkuda kindlat, taskukohast, usaldusväärset ja kestlikku energiat.
- (9) Energiakriisi taustal on praegune elektrituru korraldus esile toonud mitmesuguseid puudusi ja ootamatuid tagajärgi, mis on seotud lühiajalistel elektriturgudel esinevate kõrgete ja volatiilsete fossiilkütusehindade mõjuga ning sunnivad kodumajapidamisi ja ettevõtjaid seisma silmitsi hüppeliste hinnakõikumistega ja nende mõjudega nende elektriarvetel.

- (10) Taastuenergia ja puhaste paindlike tehnoloogialahenduste kiirem kasutuselevõtt on kõige kestlikum ja kulutõhusam viis, kuidas struktuuriliselt vähendada nõudlust fossiilkütuste järele, mida kasutatakse elektritootmiseks, võimaldades elektri otsetarbimist energianõudluse elektrifitseerimise ja energiasüsteemi lõimimise kaudu. Taastuvad energiaallikad võivad tänu väikestele käitamiskuludele positiivselt mõjutada elektrihindu kogu liidus ja vähendada fossiilkütuste tarbimist.
- (11) Elektrituru korralduse muudatused peaksid tagama, et taastuvelektri suurenevast kasutuselevõttust ja üldisemast energiasüsteemi ümberkujundamisest saadav kasu jõuaks tarbijateni, sealhulgas kõige kaitsetumate tarbijateni, ning kaitsma neid lõppkokkuvõttes energiakriiside eest ja takistama seda, et veelgi rohkem kodutarbijaid langeks energiaostuvõimetuse lõksu. Need muudatused peaksid leevendama fossiilkütuste, eelkõige gaasi kõrgete hindade mõju elektrihindadele, et kodutarbijad ja ettevõtjad võiksid saada pikemas perspektiivis kasu taskukohasest ja kindlast energiast, mis on toodetud kestlikest taastuvatest ja vähese CO₂ heitega energiaallikatest, ning energiatõhusatest lahendustest üldiste energiakulude alandamisel, mis võib vähendada vajadust laiendada elektrivõrku ja tootmisvõimsust.
- (12) Elektrituru korralduse reformi eesmärk on taskukohaste ja konkurentsivõimeliste elektrihindade saavutamine kõigi tarbijate jaoks. Sellisena peaks see reform kasu tooma mitte üksnes kodutarbijatele, vaid ka liidu tööstusharude konkurentsivõimele, lihtsustades võimalusi teha investeeringuid puhtasse tehnoloogiasse, mida neil on vaja kliimaneutraalsusele ülemineku eesmärkide täitmiseks. Energiasüsteemi ümberkujundamist liidus peab toetama tugev alus puhta tehnoloogia tootmiseks. Reformid toetavad tööstussektori taskukohast elektrifitseerimist ning liidu üleilmset juhtrolli puhta energia tehnoloogia alases teadus- ja innovatsioonitöös.

- (13) Uute tootmiseseadmete ja energiat kasutavate seadmete, eriti taastuenergiajaamade võrku ühendamise menetlustes esineb sageli viivitusi. Üks selliste viivituste põhjuseid on saadaoleva võrguvõimsuse puudumine investori valitud asukohas, mis tähendab, et võrku tuleb laiendada või tugevdada, et seadmed süsteemiga turvaliselt ühendada. Uus nõue, mille kohaselt elektrivõrguettevõtjad nii põhi- kui ka jaotusvõrgu tasandil peavad avaldama ja ajakohastama teavet nende tegevuspiirkonnas uute ühenduste jaoks kättesaadava võimsuse kohta, hõlbustaks investorite juurdepääsu süsteemis saadaoleva võrguvõimsusega seotud teabele, kiirendades sedasi otsuste tegemist, mis omakorda kiirendaks nõutavat taastuenergia kasutuselevõttu. Jaotusvõrguettevõtjad peaksid seda teavet korrapäraselt ja vähemalt kord kvartalis ajakohastama. Kuigi liikmesriikidel peaks olema võimalik otsustada mitte kohaldada seda nõuet elektriettevõtjate suhtes, kes teenindavad vähem kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat või väikeseid eraldatud võrke, peaksid nad innustama neid ettevõtjaid esitama võrgu kasutajatele seda teavet kord aastas ning edendama sel eesmärgil jaotusvõrguettevõtjate vahelist koostööd. Jaotusvõrguettevõtjad peaksid avaldama ka kriteeriumid, mida kasutatakse saadaoleva võrguvõimsuse kindlaksmääramiseks, näiteks olemasolev nõudlus ja tootmisvõimsus, süsteemi täiendavate kasutajate võimaliku edasise integreerimise hindamiseks tehtud eeldused, asjakohane teave võimaliku energia piiramise kohta ning ootused seoses tulevaste oluliste võrguarendustega.

- (14) Selleks et lahendada probleem, et võrkuühendamistaotlustele vastuse saamine võtab kaua aega, peaksid jaotusvõrguettevõtjad andma süsteemi kasutajatele selget ja läbipaistvat teavet nende võrkuühendamistaotluste seisu ja menetlemise kohta. Jaotusvõrguettevõtjad peaksid esitama sellise teabe kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest ja ajakohastama seda korrapäraselt, vähemalt kord kvartalis.
- (15) Piirkondades, kus elektrivõrkude võimsus on piiratud või puudub üldse, peaks võrguühendust taotlevatel võrgukasutajatel olema võimalik sõlmida püsikindel, paindlik ühendamisleping. Kõnealune ühendamisleping peaks näiteks arvesse võtma energia salvestamist või piirama aega, mil elektri jaam saab võrku suunata elektrit, või võimsust, mida on võimalik turule viia, võimaldades selle osalist ühendamist. Võrguettevõtjad peaksid pakkuma võimalust sõlmida sellistes piirkondades paindlikke ühendamislepinguid. Reguleeriv asutus või kui liikmesriik on nii sätestanud, siis muu pädev asutus peaks võrguettevõtjate jaoks välja töötama raamistikud selliste paindlike ühenduste loomiseks, tagades, et prioriteediks on võrgu tugevdamine, mis pakub struktuurilisi lahendusi, ühendused muudetakse püsikindlaks niipea, kui võrgud on valmis, paindlikke ühendamislepinguid võimaldatakse alalise lahendusena piirkondades, kus võrgu tugevdamine ei ole tõhus, ning võrguühendust taotlevatele võrgukasutajatele muudetakse võimalikult nähtavaks eeldatavad piirangud, mis kehtivad paindliku ühendamislepingu alusel.

- (16) Energiakriisi ajal puutusid tarbijad kokku äärmiselt volatiilsete energia hulgimüügihindadega ja neil on olnud vähe võimalusi energiaturul osaleda. Seetõttu on paljudel kodutarbijatel olnud rahalisi raskusi ja nad ei ole suutnud arveid tasuda. Kõige rängema hoobi on saanud kaitsetud tarbijad ja energiaostuvõimetusest mõjutatud tarbijad, kuid selliseid raskusi kogevad ka keskmise sissetulekuga kodutarbijad. Kõrgetel energiahindadel võib olla negatiivne mõju ka tarbijate tervisele, heaolule ja üldisele elukvaliteedile. Seepärast on oluline suurendada tarbijate õigusi ja kaitset, et võimaldada tarbijatel saada kasu energiasüsteemi ümberkujundamisest, siduda nende energiaarved lahti lühiajalistest hinnakõikumistest energiaturgudel ning luua tarnijate ja tarbijate vahel uus riskitasakaal.
- (17) Tarbijatel peaks olema juurdepääs laiale valikule pakkumistele, et nad saaksid valida oma vajadustele vastava lepingu. Tarnijad on aga oma pakkumisi vähendanud, kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustuslepinguid on jäänud vähemaks ja pakkumiste valik on muutunud piiratuks. Tarbijatel peaks alati olema võimalus valida taskukohane kindlaksmääratud hinna ja tähtajaga elektrivarustusleping ning tarnijad ei tohiks saada ühepoolsest muuta lepingutingimusi või lõpetada leping enne selle lõppemist. Dünaamilise hinnaga lepingud on siiski endiselt olulised ja taastuvate energiaallikate üha suurem kasutuselevõtt võib aidata tarbijatel oma energiaarveid vähendada. Liikmesriikidel peaks olema võimalik vabastada kindlaksmääratud hinna ja kindlaksmääratud tähtajaga lepingute pakkumise kohustusest üksnes dünaamilise hinnaga lepinguid pakkuvaid tarnijaid, kel on üle 200 000 lõpptarbijat, tingimusel et selline erand ei avalda konkurentsile negatiivset mõju ning säilib piisav kindlaksmääratud hinna ja kindlaksmääratud tähtajaga elektrivarustuslepingute valik.

- (18) Kui tarnijad ei taga, et nende elektriportfellis on riskid piisavalt maandatud, võivad elektri hulgimüügihindade muutused tähendada neile finantsriski ja põhjustada portfelli torked ning kulud võivad sel juhul kanduda üle tarbijatele ja teistele võrgukasutajatele. Seepärast peaks kindlaksmääratud hinna ja kindlaksmääratud tähtajaga elektrivarustuslepingute pakkumisel tarnijate riskid olema asjakohaselt maandatud. Asjakohases riskimaandusstrateegias tuleks arvesse võtta tarnija juurdepääsu oma toodangule ja tema kapitalisatsiooni ning tema sõltuvust hulgimüügituru hindade muutumisest, samuti tarnija suurust või turu struktuuri. Asjakohaste riskimaandusstrateegiate olemasolu saab tagada üldiste normidega, mille üle teostatakse järelevalvet ilma üksikute tarnijate positsioone või strateegiaid eraldi läbi vaatamata. Tarnijate riskimaandusstrateegiate hindamise vahendid võiksid olla stressitestid ja neile esitatavaid aruandlusnõuded.

- (19) Tarbijatel peaks olema võimalik valida tarnija, kes pakub nende vajadustele kõige paremini vastavat hinda ja teenust. Tänu mõõtmise ja kasutajapõhise mõõtmise tehnoloogia ning üldisemalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengule on tehniliselt võimalik kasutada samas valduses mitut tarnijat. Tarbijatel peaks olema võimalik valida eraldi tarnija eelkõige selleks, et saada toidet sellistele elektriseadmetele nagu soojuspumbad või elektrisõidukid, mille elektritarbimine on eriti suur või mis suudavad oma elektritarbimist vastavalt hinnasignaalidele automaatselt muuta. Selleks peaks tarbijatel olema lubatud kasutada oma valdustes rohkem kui üht mõõtmis- ja arvelduspunkti, mis on hõlmatud ühe ühenduspunktiga ja mis võimaldavad eri seadmeid eraldi mõõta ja varustada. Mõõtmispunktid tuleks üksteisest selgelt eristada ja need peaksid vastama kohaldatavatele tehnilistele normidele. Seotud kulude jagamise normid peaksid kindlaks määrama liikmesriigid. Mõned nutiarvestisüsteemid suudavad hõlmata otseselt rohkem kui ühte mõõtmispunkti, võimaldades seega tarbijatel sõlmida korraga mitu elektrivarustuslepingut või energiajagamise kokkulepet. Tarnijatel peaks olema tasakaalustamiskohustus ainult nende mõõtmis- ja arvelduspunktide puhul, mille jaoks nad tarneid osutavad. Peale selle saavad lõpptarbijad selliste spetsiaalsete mõõtelahenduste kasutuselevõtu abil, mis on ühendatud paindliku ja reguleeritava koormusega seadmetega või neisse sisse ehitatud, osaleda muudes stiimulipõhistes tarbimiskajakavades, mis pakuvad paindlikkust nii elektriturul kui ka põhivõrguettevõtjatele ja jaotusvõrguettevõtjatele. Kokkuvõttes peaksid sellised kokkulepped olema kooskõlas energiajagamisega ning aitama kaasa sellele, et suurendada tarbimiskaja kasutamist ja tarbijate mõjuvõimu, võimaldades seega tarbijatel saada suurem kontroll oma energiatarbimise ja -arvete üle ning pakkudes elektrisüsteemile lisapaindlikkust, et tulla toime pakkumise ja nõudluse kõikumistega.

- (20) Kuna energiapakkumised ja erinevad turundustavad on üha keerukamad, on tarbijatel sageli raske täielikult aru saada tarnijate pakkumiste või nende allkirjastatava lepingu mõjust. Eelkõige ei ole sageli selge, kuidas määratakse hind, millised on lepingu pikendamise tingimused või lepingu lõpetamise tagajärjed või mis põhjustel muudab tarnija lepingutingimusi. Seepärast peaksid agregeerimises osalevad tarnijad või turuosalisel andma tarbijatele enne lepingu sõlmimist või selle pikendamist kokkuvõtlikult ja lihtsasti arusaadavalt põhilise teabe energiapakkumiste kohta.
- (21) Selleks et tagada tarbijatele jätkuv elektriga varustamine, eelkõige tarnija tõrgete korral, peaksid liikmesriigid kehtestama viimasena vastutava tarnija süsteemi. Viimasena vastutav tarnija peaks olema võimalik määrata kas enne tarnija tõrget või siis tõrke tekkimise ajal. Sellist viimasena vastutavat tarnijat võib käsitada universaalteenuse osutajana. Viimasena vastutav tarnija võib olla vertikaalselt integreeritud ettevõtja müügiiosakond, mis täidab ka jaotusülesandeid, tingimusel et see vastab direktiivi (EL) 2019/944 eraldatusnõuetele. See ei tähenda siiski, et liikmesriigid on kohustatud tarnima teatava kindlaksmääratud miinimumhinnaga. Kui liikmesriik kohustab viimasena vastutavat tarnijat tarnima elektrit tarbijale, kellele ei tehta turupõhiseid pakkumisi, kohaldatakse direktiivi (EL) 2019/944 artiklis 5 sätestatud tingimusi ja see kohustus võib hõlmata reguleeritud hinda üksnes sellises ulatuses, milles kliendil on õigus reguleeritud hinnale. Selle hindamisel, kas äritarbijate saadud pakkumised on turupõhised, peaksid liikmesriigid võtma arvesse individuaalseid kaubanduslikke ja tehnilisi asjaolusid. Kui liikmesriik on enne ... [käesoleva direktiivi jõustumise kuupäev] juba määranud viimasena vastutava tarnija, kasutades õiglast, läbipaistvat ja mittediskrimineerivat menetlust, ei ole vaja alatatada uut viimasena vastutava tarnija määramise menetlust.

- (22) Energiajagamine võib tekitada suurema vastupanuvõime mõju suhtes, mida avaldavad kõrged ja volatiilsed hulgimüügiture hinnad tarbijatele, võimestab suuremat rühma tarbijaid, nagu kaitsetud tarbijad ja energiaostuvõimetud tarbijad, kel muidu ei ole rahaliste või ruumiliste piirangute tõttu võimalust saada aktiivseks tarbijaks, ning aitab suurendada taastuvenergia kasutuselevõttu, sest kaasatakse täiendavaid erakapitali investeeringuid ja mitmekesistatakse tasustamisviise. Tänu asjakohaste hinnasignaalide ja salvestusüksuste lõimimisele võib elektrijagamine aidata luua aluse selleks, et ära kasutada väiksemate tarbijate paindlikkusvõimalusi. Käesoleva direktiivi sätteid energiajagamise kohta täiendavad direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 21 ja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 15 sätteid oma tarbeks toodetud energia tarbimise kohta, eelkõige seoses kollektiivse oma tarbeks toodetud energia tarbimisega.

- (23) Aktiivsetel tarbijatel, kes omavad, liisivad või rendivad salvestus- või tootmisüksust, peaks olema õigus jagada ülejäävat toodangut tasu eest või tasuta ja anda teistele tarbijatele võimalus saada aktiivseteks tarbijateks või jagada ühiselt liisitud, renditud või omatavate võimsusega kuni 6 MW üksustega toodetud või neis salvestatud taastuvenergiat kas otse või kolmandast isikust korraldaja kaudu. Väikestest ja keskmise suurusega ettevõtjatest suuremates energiajagamissüsteemides osalevate tarbijate puhul peaks energiajagamissüsteemiga seotud tootmisüksuse ülesseatud võimsuse suurus olema maksimaalselt 6 MW ja energiajagamine peaks toimuma kohalikus või piiratud geograafilises piirkonnas, nagu on määratlenud liikmesriigid. Ülejääva toodangu tasu eest jagamise mis tahes makseid võib tasuda kas aktiivsete klientide vahel otse või siis automatiseeritud vastastikuse kauplemise platvormi kaudu. Energiajagamise kokkulepped põhinevad kas aktiivsete tarbijate vahelistel eraõiguslikel lepingutel või need sõlmitakse juriidilise isiku kaudu. Juriidiline isik, kes kasutab direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punktis 16 määratletud taastuvenergiakogukonna või direktiivi (EL) 2019/944 artikli 2 punktis 11 määratletud kodanike energiakogukonna kriteeriume, võiks oma liikmetega jagada elektrit, mis on toodetud tema täielikus omandis olevate üksustega. Energiajagamisega seotud kaitse ja võimestamise raamistikus tuleks pöörata erilist tähelepanu kaitsetutele tarbijatele ja energiaostuvõimetutele tarbijatele.

- (24) Energiaajagamine tähendab sellise omatoodetud või salvestatud elektrienergia ühist tarbimist, mille rohkem kui üks ühiselt tegutsevat aktiivset tarbijat on avalikku võrku edastanud. Liikmesriigid peaksid kasutusele võtma asjakohase IT-taristu, mis võimaldab teatava ajavahemiku jooksul tarbija mõõdetud kogutarbimise ja kogutarbimisest maha arvatud omatoodetud või salvestatud taastuvenergia halduslikult ühitada, et arvutada tarnija poolt väljastatud energiaarve energiakomponent, vähendades sedasi tarbija arvet. Nende üksuste väljund tuleks jaotada koondatud tarbijakoormuseprofiilide vahel, järgides staatilisi, muutuvaid või dünaamilisi arvutusmeetodeid, mis võivad olla ette kindlaks määratud või mille võivad aktiivsed tarbijad kokku leppida. Energiaajagamises osalevad aktiivsed tarbijad vastutavad rahaliselt enda põhjustatud tasakaalustamatuse eest, ilma et see piiraks aktiivsete klientide võimalust delegeerida oma tasakaalustamiskohustust teistele turuosalistele. Kõiki direktiiviga (EL) 2019/944 kehtestatud tarbijate õigusi ja kohustusi kohaldatakse energiaajagamissüsteemides osalevate lõpptarbijate suhtes. Tarnijate kohustuste täitmist ei tohiks siiski nõuda kodumajapidamistelt, mille ülesseatud võimsus on kuni 10,8 kW üksikute kodumajapidamiste puhul ja kuni 50 kW kortermajade puhul. Liikmesriikidel peaks olema võimalik neid künniseid kohandada vastavalt riigi oludele, üksikute kodumajapidamiste puhul kuni 30 kW-ni ja kortermajade puhul 40–100 kW-ni.

- (25) Pistikühendusega mini-päikeseenergiasüsteemid võiksid koos muude süsteemide ja tehnoloogiatega aidata kaasa taastuvenergia laialdasemale kasutuselevõtule ja kodanike kaasamisele energiasüsteemi ümberkujundamisse. Liikmesriikidel peaks olema võimalik selliste süsteemide kasutuselevõttu edendada haldus- ja tehnilise koormuse vähendamise abil. Reguleerivatel asutustel peaks olema võimalik kehtestada pistikühendusega mini-päikeseenergiasüsteemidest tuleneva elektri võrku sisestamise tasusid või kehtestada nende tasude arvutamise metoodika. Sõltuvalt liikmesriigi olukorrast võiksid kehtestatavad tasud olla väga madalad või isegi olematud, olles seejuures kulusid kajastavad, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad.
- (26) Kaitsetud tarbijaid ja energiaostuvõimetuid tarbijaid tuleks piisavalt kaitsta elektrivõrgust lahtiühendamise eest ning neid ei tohiks panna olukorda, mis sunniks neid võrgust lahti ühendama. Seepärast peaksid liikmesriigid tagama, et kaitsetud tarbijad ja energiaostuvõimetud tarbijad on täielikult kaitstud elektrivõrgust lahtiühendamise eest, võttes selleks asjakohaseid meetmeid, mis hõlmavad lahtiühendamise keelamist ja muude samaväärsete abinõude rakendamist. Liikmesriikide käsutuses on mitmed vahendid ja head tavad, sealhulgas, kuid mitte ainult, aastaringsed või hooajalised lahtiühendamise keelud, võlgnevuste ennetamine ja kestlikud lahendused energiaarvete tasumisega raskustes olevate tarbijate toetamiseks. Tarnijatel ja kõigil asjaomastel riigi ametiasutustel on jätkuvalt oluline roll selles, et teha kindlaks lühi- ja pikaajalised asjakohased meetmed, mis tuleks teha kättesaadavaks kaitsetutele tarbijatele ja energiaostuvõimetutele tarbijatele nende energiakasutuse ja -kulude haldamiseks, kusjuures tarnijad ja asjaomased riigi ametiasutused peaksid tegema tihedat koostööd sotsiaalkindlustusasutustega.

- (27) Tarbijatel on õigus kasutada oma tarnijate hallatavaid kaebuste esitamise menetlusi ja vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlusi, et tagada oma õiguste tulemuslik jõustamine ja mitte sattuda ebasoodsasse olukorda tarnijatega tekkinud erimeelsuste puhul, eelkõige seoses arvetega või tasumisele kuuluvate summadega. Kui tarbijad neid menetlusi kasutavad, ei tohiks tarnijad lepinguid lõpetada endiselt vaidluse esemeks olevate faktide alusel. Tarnijad ja tarbijad peaksid endiselt täitma oma lepingulisi õigusi ja kohustusi, eelkõige elektrienergia tarnimist ja selle eest maksmist, ning kaebuste esitamise menetlus ei tohiks olla aluseks kuritarvitamisele, mis võimaldaks tarbijatel oma lepingulistest kohustustest, sealhulgas arvete tasumisest, kõrvale hoiduda. Liikmesriikidel peaks olema võimalik võtta asjakohaseid meetmeid, et vältida selliste kaebuste esitamise või vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluste kuritarvitamist.

- (28) Riigi sekkumine tarnitava elektri hinnakujundusse kujutaks endast põhimõtteliselt turumoonutust. Seega võiks sellist sekkumismeedet rakendada üksnes asjakohasel juhul ja avaliku teenindamise kohustusena, mille kohta peaks kehtima eritingimused. Käesoleva direktiivi kohaselt on võimalik kehtestada kaitsetutele tarbijatele ja energiaostuvõimetutele tarbijatele ning üleminekumeetmena kodutarbijatele ja mikroettevõtjatele reguleeritud hinnad, sealhulgas omahinnast madalamad hinnad, olenemata sellest, kas on elektri hinnakriis või mitte. Sellise elektri hinnakriisi ajal, mil elektri hulgi- ja jaemüügi hinnad tõusevad märkimisväärselt, peaks liikmesriikidel olema lubatud ajutiselt laiendada reguleeritud hindade kohaldamist väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Liikmesriikidel peaks olema erandkorras ja ajutiselt lubatud kehtestada elektri hinnakriisi ajal kodutarbijatele ja väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele omahinnast madalamad reguleeritud hinnad, tingimusel et see ei põhjusta moonutusi tarnijate vahel ning et tarnijatele hüvitatakse omahinnast madalama hinnaga tarnimine. Siiski on vaja tagada, et selline hinna reguleerimine oleks sihipärane ega looks stiimuleid tarbimise suurendamiseks. Seega peaks selline erandlik ja ajutine hinna reguleerimise laiendamine piirduma 80 %-ga kodutarbijate keskmisest tarbimisest ja 70 %-ga väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate eelmise aasta tarbimisest. Nõukogul peaks olema võimalik kuulutada komisjoni ettepanekul põhineva rakendusotsusega välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektri hinnakriis. Hinnang selle kohta, kas selline elektri hinnakriis eksisteerib, peaks põhinema võrdlusel tavapärase turu toimimise ajal kehtivate hindadega, mistõttu ei tohiks võtta arvesse käesoleva direktiivi kohaselt väljakuulutatud varasemate elektri hinnakriiside mõju.

Sellises rakendusotsuses tuleks samuti välja kuulutada elektri hinnakriisi ajavahemik, mille jooksul see ajutine reguleeritud hindade laiendamine kehtib. See ajavahemik ei tohiks olla pikem kui üks aasta. Kui jätkuvalt on täidetud elektri hinnakriisi väljakuulutamise tingimused, peaks nõukogul olema võimalik komisjoni ettepaneku alusel rakendusotsuse kehtivusaega pikendada. Nõukogule rakendamise volituste andmine on õigustatud, arvestades seda, kui märkimisväärset horisontaalset mõju avaldavad liikmesriikidele elektri hinnakriisi väljakuulutamise otsus ja seeläbi käivitatud laiendatud võimalused riiklikuks sekkumiseks tarnitava elektri hinnakujundusse. Selline mõju on märkimisväärne nii asjaomaste klientide arvu kui ka selliste klientide kategooriate tähtsuse seisukohast. Rakendamise volituste andmisel nõukogule võetakse piisavalt arvesse ka sellise otsuse poliitilist olemust, millega kuulutatakse välja elektri hinnakriis, mis nõuab erinevate poliitiliste kaalutluste delikaatset tasakaalustamist, mille keskmes on liikmesriikide otsus rakendada energia hinnakujundamist. Kaitsetute tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate puhul võib liikmesriikides kohaldatav hinna reguleerimine hõlmata 100 % hinnast kooskõlas direktiivi (EL) 2019/944 artikliga 5. Igal juhul tuleks piirkondliku või kogu liitu hõlmava elektri hinnakriisi väljakuulutamisel tagada võrdsed tingimused kõigis otsusest mõjutatud liikmesriikides, et hoida ära siseturu põhjendamatut moonutamist.

- (29) Liikmesriikidel peaks kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklitega 107 ja 108 olema võimalik toetada tööstustarbijate täiendavaid elektrikulusid elektrikriisi ja erakordselt suure hinnatõusu ajal.

- (30) Kuna Eesti, Läti ja Leedu ei ole veel liidu elektrisüsteemiga sünkroniseeritud, seisavad nad tasakaalustamisturgude korraldamisel ja tugiteenuste turupõhisel hankimisel silmitsi väga spetsiifiliste probleemidega. Kuigi sünkroniseerimise suunas liigutakse, on stabiilse sünkroniseeritud süsteemi toimimise üks hädavajalikke eeltingimusi piisava tasakaalustamisvõimsuse reservi olemasolu sageduse reguleerimiseks. Kuna Balti riigid sõltuvad sageduste haldamisel Venemaa sünkroonlast, ei olnud neil veel võimalik arendada välja oma enda toimivat tasakaalustamisturgu. Venemaa Ukraina-vastane agressioonisõda on märkimisväärselt suurendanud nende enda tasakaalustamisturgude puudumisest tingitud ohtu varustuskindlusele. Eesti, Läti ja Leedu tuleks seega vabastada direktiivi (EL) 2019/944 artikli 40 lõike 4 ja artikli 54 lõike 2 teatavate sätete nõuetest niivõrd, kuivõrd see on vajalik süsteemi turvalisuse tagamiseks üleminekuperioodil. Eestile, Lätile ja Leedule ette nähtud üleminekuperioodid tuleks pärast sünkroniseerimist võimalikult kiiresti lõpetada ning neid tuleks kasutada asjakohaste turuinstrumentide väljatöötamiseks, mis pakuvad lühiajalisi tasakaalustamisreserve ja muid hädavajalikke tugiteenuseid, ning peaksid piirduma selle protsessi jaoks vajaliku ajaga.
- (31) Arvestades, et Küprose põhivõrk ei ole ühendatud ühegi teise liikmesriigi põhivõrguga, seisab Küpros tasakaalustamisturgude korraldamisel ja tugiteenuste turupõhisel hankimisel silmitsi väga spetsiifiliste probleemidega. Küpros tuleks seega vabastada direktiivi (EL) 2019/944 artikli 40 lõike 4 ja artikli 54 lõike 2 nõuetest niivõrd, kuivõrd see on vajalik süsteemi turvalisuse tagamiseks üleminekuperioodil, nimelt seni, kuni Küprose põhivõrk ühendatakse võrkudevaheliste ühenduste kaudu teiste liikmesriikide põhivõrguga.

- (32) Käesoleva direktiiviga luuakse õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679¹⁶. Liikmesriigid peaksid tagama, et järgitakse kõiki määruse (EL) 2016/679 kohaseid isikuandmete töötlemisega seotud põhimõtteid ja kohustusi, sealhulgas võimalikult väheste andmete kogumise osas. Kui käesoleva direktiivi eesmärki on võimalik saavutada ilma isikuandmeid töötlemata, peaksid vastutavad töötlejad kasutama anonüümitud ja koondandmeid.
- (33) Kui mõni käesoleva direktiiviga ettenähtud meede kujutab endast riigiabi, ei piira selliseid meetmeid käsitlevad sätted ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist. Komisjon on pädev hindama riigiabi siseturuga kokkusobivust.
- (34) Direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944 tuleks seetõttu vastavalt muuta.
- (35) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt parandada integreeritud elektrituru korraldust, eelkõige selleks, et vältida põhjendamatult kõrgeid elektrihindu, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

Artikkel 1
Direktiivi (EL) 2018/2001 muutmine

Direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 4 lõike 3 teine lõik asendatakse järgmisega:

„Selleks antakse otseste hinnatoetuskavade puhul toetust turupreemiatena, mis võiksid muu hulgas olla kas muutuvad või fikseeritud.

Käesoleva lõike teist lõiku ei kohaldata määruse (EL) 2019/943 artikli 19d lõikes 2 loetletud energiaallikatest toodetud elektri toetamise suhtes, mille suhtes kohaldatakse kõnealuse määruse artikli 19d lõiget 1.“

Artikkel 2
Direktiivi (EL) 2019/944 muutmine

Direktiivi (EL) 2019/944 muudetakse järgmiselt.

1) Artiklit 2 muudetakse järgmiselt:

a) punkt 8 asendatakse järgmisega:

„8) „aktiivne tarbija“ – lõpptarbija või ühiselt toimiv lõpptarbijate rühm, kes tarbib või salvestab elektrit, mis on toodetud tema kindlaksmääratud piirides asuvates valdustes, või ise toodetud või jagatud elektrit muudes valdustes, või kes müüb omatoodetud elektrienergiat või osaleb paindlikkus- või energiatõhususkavades, tingimusel et selline tegevus ei kujuta endast tema peamist äri- või kutsetegevust.“;

b) lisatakse järgmine punkt:

„10a) „energiajagamine“ – aktiivsete tarbijate poolt sellise oma tarbeks toodetud taastuvenergia tarbimine, mis on kas:

- a) toodetud või salvestatud väljaspool tegevuskohta või nende vahel asuvas kohas üksuses, mida nad tervenisti või osaliselt omavad, liisivad või rendivad; või
- b) mille suhtes on neile õiguse andnud teine aktiivne tarbija tasu eest või tasuta;“;

c) lisatakse järgmine punkt:

„15a) „kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustusleping“ – tarnija ja lõpptarbija vaheline elektrivarustusleping, mis tagab samad lepingulised tingimused, sealhulgas hinna kogu lepingu kehtivusaja jooksul, ent võib kindlaksmääratud hinna piires sisaldada paindlikku elementi, näiteks koos tipptunni ja tipptunnivälise hinna varieeruvusega, ning mille puhul ainukesed muutused lõplikus arves saavad tuleneda tarnijate poolt kindlaksmääramata elementidest, nagu maksud ja lõivud;“

d) lisatakse järgmised punktid:

„24a) „viimasena vastutav tarnija“ – tarnija, kes on määratud üle võtma elektri tarnimise tarbijatele, kelle tarnija on tegevuse lõpetanud;

24b) „energiaostuvõimetus“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/1791* artikli 2 punktis 52 määratletud energiaostuvõimetus;

24c) „paindlik ühendamisleping“ – elektrivõimsuse kiireks võrku ühendamiseks kokkulepitud reeglite ja nõuete kogum, mis hõlmab tingimusi, mille alusel piiratakse ja kontrollitakse elektri sisestamist põhi- või jaotusvõrku ja sealt eemaldamist;

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1).“;

e) punkt 31 asendatakse järgmisega:

„31) „taastuvatest energiaallikatest toodetud energia“ või „taastuvenergia“ – direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punktis 1 määratletud taastuvatest energiaallikatest toodetud energia või taastuvenergia;“.

2) Artikkel 4 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 4

Tarnija vaba valimine

Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad saavad vabalt osta elektrit oma valitud tarnijatelt. Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad saavad vabalt sõlmida korraga rohkem kui ühe elektrivarustuslepingu või energiajagamise kokkuleppe ning et sel eesmärgil on tarbijatel õigus omada oma valdustes rohkem kui üht mõõtmis- ja arvelduspunkti, mis on hõlmatud ühe ühenduspunktiga. Kui see on tehniliselt teostatav, võib vastavalt artiklile 19 kasutusele võetud nutiarvestisüsteeme kasutada selleks, et võimaldada tarbijatel sõlmida korraga mitu elektrivarustuslepingut või mitu energiajagamislepingut.“

3) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 6a

Paindlikud ühendamislepingud

1. Reguleeriv asutus või kui liikmesriik on nii sätestanud, siis muu pädev asutus töötab välja raamistiku, mis võimaldab põhivõrguettevõtjatel ja jaotusvõrguettevõtjatel sõlmida paindlikke ühendamislepinguid valdkondades, kus võrkude võimsus on uute ühenduste jaoks piiratud või puudub üldse, ning see avaldatakse kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 31 lõikega 3 ja artikli 50 lõike 4a esimese lõiguga.

Raamistikuga tagatakse, et:

- a) üldjuhul ei lükka paindlikud ühendused kindlaksmääratud piirkondades võrgu tugevdamist edasi;

- b) pärast võrgu arendamist tagatakse üleminek paindlikelt ühendamislepingutelt kindlatele ühendamislepingutele kehtestatud kriteeriumide alusel, ning
 - c) valdkondades, kus reguleeriv asutus või kui liikmesriik on nii sätestanud, siis muu pädev asutus leiab, et võrgu arendamine ei ole kõige tõhusam lahendus, võimaldatakse vajaduse korral paindlikke ühendamislepinguid püsiva lahendusena, sealhulgas energia salvestamiseks.
2. Lõikes 1 osutatud raamistik võib tagada, et paindlikes ühendamislepingutes täpsustatakse vähemalt järgmist:
- a) elektri maksimaalne kindel sisestamine võrku ja võrgust eemaldamine, samuti täiendav paindlik sisestamis- ja eemaldamisvõimsus, mida saab aastaringselt ühendada ja eristada ajaplokkide kaupa;
 - b) võrgutasud, mida kohaldatakse nii ettevõtte kui ka paindliku sisestamis- ja eemaldamisvõimsuse suhtes;
 - c) paindliku ühendamislepingu kokkulepitud kestus ja kogu taotletud kindla võimsusega ühenduse andmise eeldatav kuupäev.

Paindliku võrguühenduse kaudu ühenduval võrgukasutajal palutakse paigaldada energia juhtimissüsteem, mille on sertifitseerinud volitatud sertifitseerija.“

4) Artiklit 11 muudetakse järgmiselt:

a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„Õigus sõlmida kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustusleping ning dünaamilise elektri hinnaga leping“;

b) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid tagavad, et nende õigusraamistik võimaldab tarnijatel pakkuda kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustuslepinguid ning dünaamilise elektri hinnaga lepinguid. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad, kellel on paigaldatud nutiarvesti, saavad taotleda dünaamilise elektri hinnaga lepingu sõlmimist ning et kõik lõpptarbijad saavad taotleda vähemalt üheaastase kestusega kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustuslepingu sõlmimist vähemalt ühe tarnijaga ja iga tarnijaga, kellel on rohkem kui 200 000 lõpptarbijat.

Erandina esimesest lõigust võivad liikmesriigid vabastada tarnija, kellel on üle 200 000 lõpptarbijat, kohustusest pakkuda kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustuslepinguid, kui:

a) tarnija pakub ainult dünaamilise hinnaga lepinguid;

- b) erandil ei ole negatiivset mõju konkurentsile, ning
- c) lõpptarbijatele jääb piisav valik kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustuslepinguid.

Liikmesriigid tagavad, et tarnijad ei muuda ühepoolset kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektritarnelepingute tingimusi ega lõpeta selliseid lepinguid enne nende tähtaja lõppemist.“;

- c) lisatakse järgmised lõiked:

„1a. Enne mis tahes käesoleva artikli lõikes 1 osutatud lepingu sõlmimist või pikendamist esitatakse peamiste lepingu üldpõhimõtete ja -tingimuste kokkuvõtte lõpptarbijatele hästi märgatavalt ning selges ja kokkuvõtlikus sõnastuses. Kokkuvõttes esitatakse artikli 10 lõigetes 3 ja 4 osutatud õigused ning see sisaldab vähemalt järgmist teavet:

- a) koguhind ja selle jaotus;
- b) selgitus selle kohta, kas hind on fikseeritud, muutuv või dünaamiline;
- c) tarnija e-posti aadress ja tarbijateeninduse abiliini kontakt, ning
- d) vajaduse korral teave ühekordsete maksete, soodustuste, lisateenuste ja allahindluste kohta.

Komisjon esitab selle kohta suunised.

- 1b. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijaid, kellel on kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustuslepingud, ei jäeta tarbimiskajas ja energia jagamises osalemisest ja riigi elektrisüsteemis vajaliku paindlikkuse saavutamisse aktiivsest panustamisest kõrvale, kui nad nii otsustavad.“;
- d) lõige 2 asendatakse järgmisega:
- „2. Liikmesriigid tagavad, et tarnijad teavitavad lõpptarbijaid vastavat liiki elektrivarustuslepingute kõikidest võimalustest, maksumusest ja riskidest ning et tarnijad on kohustatud esitama lõpptarbijatele sellekohast teavet, sealhulgas vajaduse kohta paigaldada asjakohane elektriarvesti. Reguleerivad asutused:
- a) jälgivad turu arengut ja hindavad riske, mis uute toodete ja teenustega võivad kaasneda, ning reageerivad kuritarvitustele;
- b) võtavad asjakohased meetmed, kui kooskõlas artikli 12 lõikega 3 on kindlaks määratud lubamatud lõpetamistasud.“

5) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 15a

Õigus energiajagamisele

1. Liikmesriigid tagavad, et kõigil kodumajapidamistel, väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel, avaliku sektori asutustel ning kui liikmesriik on nii otsustanud, muudel lõpptarbijate kategooriatel on õigus osaleda energiajagamises aktiivsete tarbijatena mittediskrimineerival viisil samas pakkumispiirkonnas või piiratumas geograafilises piirkonnas, mille asjaomane liikmesriik on kindlaks määranud.
2. Liikmesriigid tagavad, et aktiivsetel tarbijatel on õigus jagada taastuvenergiat omavahel eraõiguslike lepingute alusel või juriidilise isiku kaudu. Energiajagamises osalemine ei ole energiajagamises osalevate aktiivsete tarbijate peamine äri- või kutsetegevus.
3. Aktiivsed tarbijad võivad määrata energiajagamise korraldajaks kolmanda isiku järgmistel eesmärkidel:
 - a) energiajagamise kokkulepetest teavitamine teiste asjaomaste üksustega, nagu tarnijad ja võrguettevõtjad, sealhulgas kohaldatavate tariifide ja tasude, maksude või lõivudega seotud aspektide kohta;
 - b) mõõtmispunkti taga olevate paindlike koormuste, taastuvenergia hajatootmise ja salvestusüksuste, mis on osa asjakohasest energiajagamise kokkuleppest, haldamise ja tasakaalustamise toetamine;

- c) energiaajagamises osalevate aktiivsete tarbijate lepingute sõlmimine ja nende eest arvete esitamine;
- d) taastuenergia tootmis- või salvestusüksuse paigaldamine ja käitamine, sealhulgas mõõtmine ja hooldamine.

Energiaajagamise korraldaja või muu kolmas isik võib omada või hallata salvestusüksust või taastuenergia tootmise üksust võimsusega kuni 6 MW, ilma et teda peetaks aktiivseks tarbijaks, välja arvatud juhul, kui see on üks aktiivsetest tarbijatest, kes osaleb energiaajamisprojekti. Energiaajagamise korraldaja pakub mittediskrimineerivaid teenuseid ning läbipaistvaid hindu, tariife ja teenusetingimusi. Käesoleva lõike esimese lõigu punkti c suhtes kohaldatakse artikleid 10, 12 ja 18. Liikmesriigid kehtestavad käesoleva lõike kohaldamise õigusraamistiku.

- 4. Liikmesriigid tagavad, et energiaajagamises osalevad aktiivsed tarbijad:
 - a) omavad õigust lasta jagatud elektrit, mille nad on võrku edastanud, arvata maha kogu nende mõõdetud tarbimisest ajavahemiku jooksul, mis ei ületa tasakaaluarveldusperioodi, ning ilma et see piiraks kohaldatavaid mittediskrimineerivaid makse, lõive ja kulusid kajastavaid võrgutasusid;
 - b) saavad kasutada kõiki käesolevast direktiivist tulenevaid tarbijate õigusi ja kohustusi lõpptarbijana;

- c) ei pea täitma tarnijate kohustusi, kui taastuenergiat jagatakse kodumajapidamiste vahel, mille ülesseatud võimsus on kuni 10,8 kW üksiku kodumajapidamise puhul ja kuni 50 kW kortermajade puhul;
- d) omavad juurdepääsu vabatahtlikele näidislepingutele, mis sisaldavad õiglaseid ja läbipaistvaid tingimusi energiajagamislepingute jaoks;
- e) omavad energiajagamislepingu puhul ilmnevate vastuolude korral õigust teiste energiajagamislepingu osalistega peetavate vaidluste kohtuvälisele lahendamisele vastavalt artiklile 26;
- f) ei ole turuosaliste või nende tasakaaluhaldurite poolt koheldud ebaõiglaselt ega diskrimineerivalt;
- g) saavad teavet pakkumispriirkondade muutmise võimaluse kohta kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 14 ning asjaolu kohta, et taastuenergia jagamise õigus on vastavalt käesoleva artikli lõikele 1 piiratud;
- h) teavitavad asjaomaseid võrguettevõtjaid ja turuosalisi, sealhulgas asjaomaseid tarnijaid energiajagamise kokkulepetest kas otse või energiajagamise korraldaja kaudu.

Liikmesriigid võivad kohandada esimese lõigu punktis c osutatud künnist järgmiselt:

- a) üksikute kodumajapidamiste puhul võib künnist suurendada kuni 30 kW-ni;
 - b) kortermajade puhul võib künnist suurendada kuni 100 kW-ni või vähendada minimaalselt 40 kW-ni üksnes igakülgsest põhjendatud eriasjaoludel, mis on tingitud kortermajade väiksemast keskmisest suurusest.
5. Kui energiaajagamissüsteemides osalevad muud lõpptarbijate kategooriad on suuremad kui väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, kohaldatakse järgmisi lisatingimusi:
- a) energiaajagamissüsteemiga seotud tootmisüksuse ülesseatud võimsuse suurus on maksimaalselt 6 MW;
 - b) energiaajamine toimub kohalikus või piiratud geograafilises piirkonnas, nagu on määratlenud asjaomane liikmesriik.
6. Liikmesriigid tagavad, et asjaomased põhivõrguettevõtjad või jaotusvõrguettevõtjad või muud määratud asutused:
- a) jälgivad, koguvad ja valideerivad jagatud elektriga seotud mõõtmisandmeid ning edastavad neid asjaomastele lõpptarbijatele ja turuosalistele vähemalt kord kuus ja kooskõlas artikliga 23, ning võtavad sel eesmärgil kasutusele asjakohased IT-süsteemid;

- b) tagavad asjakohase kontaktpunkti, et:
 - i) registreerida energiajagamise kokkulepped;
 - ii) teha kättesaadavaks energiajagamise praktiline teave;
 - iii) saada teavet asjakohaste mõõtmispunktide, asukoha muutumise ja osalemise kohta, ning
 - iv) vajaduse korral arvutusmeetodeid selgelt, läbipaistvalt ja õigeaegselt valideerida.
- 7. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid ja mittediskrimineerivaid meetmeid, et tagada kaitsetute tarbijate ja energiaostuvõimetute tarbijate juurdepääs energiajagamissüsteemidele. Need meetmed võivad hõlmata rahalisi toetusmeetmeid või toodangu jaotamise kvoote.
- 8. Liikmesriigid tagavad, et avaliku sektori asutuste valduses olevate energiajagamisprojektidega tehakse jagatud elekter kättesaadavaks kaitsetutele või energiaostuvõimetutele tarbijatele või kodanikele. Seda tehes teevad liikmesriigid kõik endast oleneva tagamaks, et kõnealuse kättesaadava energia kogus moodustaks keskmiselt vähemalt 10 % jagatud energiast.
- 9. Liikmesriigid võivad edendada kuni 800 W võimsusega pistikühendusega minipäikesesüsteemide kasutuselevõttu hoonetes ja nende peal.

10. Komisjon annab liikmesriikidele suuniseid halduskoormust suurendamata, et hõlbustada energia jagamisega seotud ühtse lähenemisviisi loomist ning tagada taastuvenergiakogukondadele ja kodanike energiakogukondadele võrdsed võimalused.
11. Käesolev artikkel ei piira tarbijate õigust valida tarnija vastavalt artiklile 4 ega tarnijatele loa andmise suhtes kohaldatavaid riigisiseseid norme.“

6) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 18a

Tarnijate riski juhtimine

1. Reguleerivad asutused või liikmesriigi poolt selleks määratud muu sõltumatu pädev asutus, kui see on olemas, tagavad – võttes arvesse tarnija suurust või turu struktuuri, sealhulgas tehes asjakohasel juhul stressiteste –, et tarnijad
 - a) on kehtestanud asjakohased riskimaandusstrateegiad ja et nad rakendavad neid, et piirata riski, mis kaasneb elektri hulgitarnete muutustega nende ja tarbijate vahel sõlmitud lepingute majanduslikule elujõulisusele, säilitades samal ajal lühiajalistel turgudel likviidsuse ja hinnasignaali;
 - b) võtavad kõik mõistlikud meetmed, et piirata oma tarnehäirete ohtu.

2. Tarnijate riskimaandusstrateegiad võivad hõlmata määruse (EL) 2019/943 artikli 2 punktis 77 määratletud elektriostulepingute või muude asjakohaste vahendite, nagu forvardlepingute kasutamist. Kui on olemas piisavalt arenenud elektriostulepingute turud, mis võimaldavad mõjusat konkurentsi, võivad liikmesriigid nõuda, et osa tarnijate riskist seoses elektri hulgimüügihindade muutustega kaetaks elektriostulepingutega, millega ostetakse taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrit ja mis vastavad nende tarbijapoolse riski kestusele, tingimusel et järgitakse liidu konkurentsioigust.
3. Liikmesriigid püüavad tagada riskimaandustoodete kättesaadavuse kodanike energiakogukondadele ja taastuvenergiakogukondadele ning luua selleks vajalikud eeltingimused.“

7) Artikli 27 lõige 1 asendatakse järgmisega:

- „1. Liikmesriigid tagavad, et kõikidele kodutarbijatele, ja kui liikmesriigid seda asjakohaseks peavad, väikeettevõtjatele osutatakse universaalteenust, mis tähendab, et neil on õigus saada oma territooriumil kindlaksmääratud kvaliteediga elektritarneid konkurentsivõimelise, hõlpsasti ja selgelt võrreldava, läbipaistva ja mittediskrimineeriva hinnaga. Universaalteenuse osutamise tagamiseks kehtestavad liikmesriigid jaotusvõrguettevõtjatele kohustuse ühendada tarbijad oma võrku sellistel tingimustel ja selliste tasudega, mis on kehtestatud artikli 59 lõikes 7 sätestatud korra kohaselt. Käesolev direktiiv ei takista liikmesriike tugevdamast kodutarbijate ning väikeste ja keskmise suurusega äritarbijate turupositsiooni, edendades kõnealuse tarbijate rühma esindajate vabatahtliku agregeerimise võimalusi.“

8) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 27a

Viimasena vastutav tarnija

1. Liikmesriigid, kes ei ole veel kehtestanud korda, mis käsitleb viimasena vastutavaid tarnijaid, kehtestavad sellise korra, et tagada jätkuv elektriga varustamine vähemalt kodutarbijatele. Viimasena vastutavad tarnijad määratakse õiglasel, läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil.
2. Lõpptarbijad, kes viiakse üle viimasena vastutavale tarnijale, saavad jätkuvalt kasutada kõiki oma õigusi tarbijatena, nagu on sätestatud käesolevas direktiivis.
3. Liikmesriigid tagavad, et viimasena vastutavad tarnijad teavitavad üleviidud tarbijaid viivitamata oma tingimustest ja tagavad nendele tarbijatele sujuva ja jätkuva elektriga varustamise sellise aja jooksul, mis on vajalik uue tarnija leidmiseks, ja mis ei ole lühem kui kuus kuud.
4. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatele antakse teavet ja neid julgustatakse minema üle turupõhisele pakkumisele.
5. Liikmesriigid võivad nõuda, et viimasena vastutav tarnija tarniks elektrit kodutarbijatele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, kes ei saa turupõhiseid pakkumisi. Sel juhul kohaldatakse artiklis 5 sätestatud tingimusi. “

9) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 28a

Kaitsmine elektrivõrgust lahtiühendamise eest

1. Liikmesriigid tagavad, et kaitsetud tarbijad ja energiaostuvõimetud tarbijad on täielikult kaitstud elektrivõrgust lahtiühendamise eest, võttes selleks asjakohaseid meetmeid, sealhulgas lahtiühendamise keelamine ja muud samaväärsed meetmed. Liikmesriigid tagavad sellise kaitse oma poliitika osana kaitsetute tarbijate suhtes vastavalt artikli 28 lõikele 1, ilma et see piiraks artikli 10 lõikes 11 sätestatud meetmete kohaldamist.

Komisjoni teavitamisel käesoleva direktiivi ülevõtmisest selgitavad liikmesriigid esimese lõigu ja ülevõtvate riigisiseste õigusaktide vastavate osade vahelist seost.

2. Liikmesriigid tagavad, et tarnijad ei lõpeta lepinguid ega ühenda tarbijaid elektrivõrgust lahti põhjustel, mille tõttu tarbijad on esitanud kaebuse vastavalt artikli 10 lõikele 9 või mille suhtes kohaldatakse artikli 26 kohast vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismi. Selline kaebus või sellise mehhanismi kasutamine ei mõjuta poolte lepingulisi õigusi ja kohustusi. Liikmesriigid võivad võtta asjakohaseid meetmeid, et vältida menetluse kuritarvitamist.

3. Võimaldamaks tarbijatel vältida enda elektrivõrgust lahtiühendamist, võtavad liikmesriigid lõikes 1 osutatud asjakohaseid meetmeid, sealhulgas võivad nad:
- a) edendada tarnijatele ja tarbijatele suunatud vabatahtlikke toimimisjuhendeid tarbijate võlajuhtumite ennetamiseks ja haldamiseks; asjaomased lahendused võivad hõlmata tarbijate toetamist nende energiakasutuse ja -kulude haldamisel, sealhulgas energiatarbimise ebatavaliselt suure kasvu juhtude või energia talve- ja suvehooajal tarbimise äramäkimist, asjakohaste paindlike maksekavade pakkumist, võlanõustamismeetmeid, näitude ise lugemist ning paremat teabevahetust tarbijate ja tugiasutustega;
 - b) edendada tarbijate harimist ja teadlikkust nende õigustest võla haldamisel;
 - c) tagada juurdepääsu rahastamisele, vautšeritele või toetustele arvete maksmise toetamiseks;
 - d) soodustada ja hõlbustada arvestinäitude esitamist iga kolme kuu tagant, või kui see on asjakohane, lühemate arveldusperioodide tagant, kui I lisa punkti 2 alapunktides a ja b sätestatud kohustuste täitmiseks seoses arvete esitamise sageduse ja arvetel teabe esitamisega rakendatakse regulaarse näitude ise lugemise süsteemi.“

10) Artikli 31 lõiked 2 ja 3 asendatakse järgmistega:

- „2. Jaotusvõrguettevõtja ei tohi mingil juhul diskrimineerida eri võrgukasutajaid või võrgukasutajate rühmi, sealhulgas taastuveni energiakogukonnad ja kodanike energiakogukonnad, eriti oma sidusettevõtjaid eelistades.
3. Jaotusvõrguettevõtjad annavad võrgukasutajatele tõhusaks võrgule juurdepääsuks ja selle kasutamiseks vajalikku teavet. Eeskätt avaldavad jaotusvõrguettevõtjad avalikku julgeolekut ja andmete konfidentsiaalsust arvesse võttes läbipaistval viisil selge ja suure ruumilise detailsusega teabe oma tegevuspiirkondades uute ühenduste jaoks saadaoleva võimsuse kohta, sealhulgas võimsuse kohta, mille puhul ühendustaotluse menetlemine on pooleli, ja paindliku ühenduse loomise võimalikkuse kohta ülekoormatud piirkondades. Avaldamine peab hõlmama teavet uute ühenduste jaoks saadaoleva võimsuse arvutamise kriteeriumide kohta. Jaotusvõrguettevõtjad ajakohastavad seda teavet korrapäraselt, vähemalt kord kvartalis.

Jaotusvõrguettevõtjad annavad võrgukasutajatele läbipaistval viisil selget teavet nende ühendustaotluste seisu ja menetlemise kohta. Nad esitavad sellise teabe kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest. Kui taotletud ühendust ei ole loodud, kuid sellest ei ole ka lõplikult keeldutud, ajakohastab jaotusvõrguettevõtja seda teavet korrapäraselt, vähemalt kord kvartalis.

- 3a. Jaotusvõrguettevõtjad annavad võrgukasutajatele võimaluse taotleda võrguühendust ja esitada asjakohased dokumendid ainult digitaalselt.
- 3b. Liikmesriigid võivad otsustada, et lõiget 3 ei kohaldata integreeritud elektriettevõtjate suhtes, kes teenindavad vähem kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat või väikeseid eraldatud võrke. Liikmesriigid võivad kohaldada madalamat künnist kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat.

Liikmesriigid julgustavad integreeritud elektriettevõtjaid, kes teenindavad vähem kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat, esitama võrgu kasutajatele kord aastas lõikes 3 osutatud teavet ning edendavad sel eesmärgil jaotusvõrguettevõtjate vahelist koostööd.“

11) Artikli 33 lõige 1 asendatakse järgmisega:

- „1. Ilma et see piiraks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/94/EL^{*} kohaldamist, loovad liikmesriigid vajaliku õigusraamistiku, et hõlbustada üldkasutatavate ja eraomandis olevate laadimispunktide ühendamist jaotusvõrku koos nutilaadimisfunktsioonidega ja kahe-suunalise laadimise funktsioonidega kooskõlas direktiivi (EL) 2018/2001 artikliga 20a. Liikmesriigid tagavad, et jaotusvõrguettevõtjad teevad mittediskrimineerivalt koostööd iga ettevõtjaga, kes omab, arendab, käitab või haldab elektrisõidukite laadimispunkte, pidades silmas ka nende võrku ühendamist.

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2014. aasta direktiiv 2014/94/EL alternatiivkütuste taristu kasutuselevõtu kohta (ELT L 307, 28.10.2014, lk 1).“

12) Artiklit 59 muudetakse järgmiselt:

a) lõiget 1 muudetakse järgmiselt:

i) punkt c asendatakse järgmisega:

„c) tagada tihedas koostöös teiste reguleerivate asutustega, et komisjoni määruse (EL) 2016/1719* alusel loodud ühtne jaotamiskeskond, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus täidavad kohustusi, mis tulenevad käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943, määruse (EL) 2019/943 artiklite 59, 60 ja 61 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjadest ja suunistest ning asjakohasest liidu õigusest, sealhulgas piiriüleseid küsimusi käsitlevast õigusest ja ACERi otsustest, ning selgitada üheskoos välja juhtumid, mil ühtne jaotamiskeskond, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus ei täida oma kohustusi; kui reguleerivad asutused ei ole suutnud nelja kuu jooksul pärast kohustuste täitmata jätmise väljaselgitamiseks läbiviidavate konsultatsioonide alustamist kokkuleppele jõuda, pöördatakse otsuse tegemiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõikega 10 ACERi poole;

* Komisjoni 26. septembri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1719, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise forvardturu eeskiri (ELT L 259, 27.9.2016, lk 42).“;

ii) punkt z asendatakse järgmisega:

„z) jälgida omatoodetud elektrienergia tarbimise, energiaajagamise, taastuenergiakogukondade ja kodanike energiakogukondade arendamise tarbetute takistuste ja piirangute kõrvaldamist, sealhulgas takistused ja piirangud, mis segavad paindliku hajutatud energiatootmise ühendamist mõistliku aja jooksul vastavalt artikli 58 punktile d.“;

b) lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Selle liikmesriigi reguleerival asutusel, kus on ühtse jaotamiskeskonna, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku või ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse asukoht, on õigus määrata neile üksustele, kes ei täida käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943 või reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsustest tulenevaid kohustusi, mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda selliste karistuste määramist pädevalt kohtult.“

13) Artiklisse 66 lisatakse järgmised lõiked:

„6. Erandina artikli 40 lõikest 4 võivad Eesti, Läti ja Leedu põhivõrguettevõtjad tugineda tasakaalustamisteenustele, mida osutavad riigisisesed elektrisalvestite pakkujad, põhivõrguettevõtjatega seotud ettevõtjad ja muud põhivõrguettevõtjatele kuuluvad üksused.

Erandina artikli 54 lõikest 2 võivad Eesti, Läti ja Leedu lubada oma põhivõrguettevõtjatel ja põhivõrguettevõtjatega seotud ettevõtjatel omada, arendada, hallata ja käitada energiasalvestusüksusi ilma avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva pakkumismenetluseta ning lubada sellistel energiasalvestusüksustel osta või müüa elektrienergiat tasakaalustamisturgudel.

Esimeses ja teises lõigus osutatud erandeid kohaldatakse kuni kolm aastat pärast Eesti, Läti ja Leedu ühinemist Mandri-Euroopa sünkroonalaga. Kui see on vajalik varustuskindluse säilitamiseks, võib komisjon esialgset kolmeaastast perioodi pikendada kuni viie aasta võrra.

7. Erandina artikli 40 lõikest 4 ja artikli 54 lõikest 2 võib Küpros lubada oma põhivõrguettevõtjal omada, arendada, hallata ja käitada energiasalvestusüksusi ilma avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva pakkumismenetluseta.

Esimeses lõigus osutatud erandit kohaldatakse seni, kuni Küprose põhivõrk saab võrkudevahelise ühenduse kaudu ühendatud teiste liikmesriikide põhivõrkudega.“

- 14) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 66a

Juurdepääs taskukohasele energiale elektri hinnakriisi ajal

1. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal rakendusotsusega välja kuulutada piirkondliku või kogu liitu hõlmava elektri hinnakriisi, kui on täidetud järgmised tingimused:
 - a) elektri hulgimüügiturgudel on väga kõrged keskmised hinnad, mis on vähemalt kaks ja pool korda kõrgemad kui viimase viie aasta keskmine hind ja vähemalt 180 eurot/MWh ning mis kehtivad eeldatavasti veel vähemalt kuus kuud, viimase viie aasta keskmise hinna arvutamisel ei võeta arvesse perioode, mil oli välja kuulutatud piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektri hinnakriis;
 - b) esinenud on elektri jaehindade järsk tõus umbes 70 % võrra, mis kestab eeldatavasti veel vähemalt kolm kuud.
2. Lõikes 1 osutatud rakendusotsuses, millega kuulutatakse välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektri hinnakriis, täpsustatakse selle kehtivusaeg, mis võib olla kuni üks aasta. Seda ajavahemikku võib vastavalt lõikes 8 sätestatud menetlusele pikendada kuni üheaastaste järjestikuste ajavahemike võrra.

3. Lõike 1 kohane piirkondliku või kogu liitu hõlmava elektri hinnakriisi väljakuulutamine peab tagama ausa konkurentsi ja õiglase kaubanduse kõigis liikmesriikides, mida rakendusotsus mõjutab, et siseturgu ei moonutataks põhjendamatult.
4. Kui lõikes 1 sätestatud tingimused on täidetud, esitab komisjon ettepaneku kuulutada välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektri hinnakriis ning esitab selles ettepanekus muu hulgas rakendusotsuse kavandatava kehtivusaja.
5. Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega muuta lõike 4 või 8 kohaselt esitatud komisjoni ettepanekut.
6. Kui nõukogu on võtnud vastu lõike 1 kohase rakendusotsuse, võivad liikmesriigid selle otsuse kehtivusaja jooksul kasutada ajutist sihipärast riiklikku sekkumist väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele tarnitava elektri hinnakujundusse. Selline riiklik sekkumine peab:
 - a) piirduma kõige enam 70 %-ga abisaaja tarbimisest eelmise aasta samal perioodil ning säilitama stiimuli nõudluse vähendamiseks;
 - b) vastama artikli 5 lõigetes 4 ja 7 sätestatud tingimustele;
 - c) kui see on asjakohane, vastama käesoleva artikli lõikes 7 sätestatud tingimustele;
 - d) olema korraldatud selliselt, et siseturu võimalik negatiivne killustumine oleks minimaalne.

7. Kui nõukogu on võtnud vastu käesoleva artikli lõike 1 kohase rakendusotsuse, võivad liikmesriigid selle otsuse kehtivusajal erandina artikli 5 lõike 7 punktist c ning kasutades artikli 5 lõike 6 või käesoleva artikli lõike 6 kohast sihipärast riiklikku sekkumist elektritarnete hinnakujundusse, kehtestada erandkorras ja ajutiselt elektritarnetele hinna, mis on alla omahinna, tingimusel et täidetud on järgmised tingimused:
- a) kodutarbijate jaoks kehtestatud hinda kohaldatakse ainult kuni 80 %-le kodumajapidamiste keskmisest tarbimisest ja see säilitab stiimuli nõudluse vähendamiseks;
 - b) tarnijaid ei diskrimineerita;
 - c) tarnijad saavad alla omahinna tarnimise eest hüvitist läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil;
 - d) kõigil tarnijatel on õigus teha samadel alustel pakkumisi elektri tarnimiseks alla omahinna;
 - e) kavandatavad meetmed ei moonuta elektri siseturgu.
8. Komisjon hindab aegsasti enne lõike 2 kohaselt kindlaksmääratud kehtivusaja lõppu, kas lõikes 1 sätestatud tingimused on jätkuvalt täidetud. Kui komisjon leiab, et lõikes 1 sätestatud tingimused on jätkuvalt täidetud, esitab ta nõukogule ettepaneku lõike 1 kohaselt vastu võetud rakendusotsuse kehtivusaja pikendamiseks. Kui nõukogu otsustab kehtivusaega pikendada, kohaldatakse sellise pikendatud ajavahemiku jooksul lõikeid 6 ja 7.

Komisjon hindab ja seirab pidevalt kõigist käesoleva artikli alusel vastu võetud meetmetest tulenevat mõju ning avaldab selliste hindamiste tulemused korrapäraselt.“

15) Artikli 69 lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Komisjon vaatab käesoleva direktiivi rakendamise 31. detsembriks 2025 läbi ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande. Kui see on asjakohane, esitab komisjon koos aruandega või pärast aruande esitamist seadusandliku ettepaneku.

Komisjon hindab läbivaatamise käigus eelkõige lõpptarbijatele pakutavate teenuste kvaliteeti ja seda, kas tarbijad, eelkõige kaitsetud tarbijad ja energiaostuvõimetus tarbijad, on käesoleva direktiivi alusel piisavalt kaitstud.“

Artikkel 3

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt ... [kuus kuud pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva].

Erandina käesoleva lõike esimesest lõigust jõustavad liikmesriigid artikli 2 punktide 2 ja 5 järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt ... [24 kuud pärast käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva].

Liikmesriigid teatavad nendest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste normide teksti.

Artikkel 4

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 5

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja